

אגודת ואסמיה-13 הסלמה

ירוק עכשיו!

זיהום ללא גבולות

דו"ח ביניים

סקר מפגעים סביבתיים

ביהודה ושומרון

כתיבה: יעל ישראל
עריכה: עינת קורמן
ייעוץ משפטי: עו"ד הילה כהן, עו"ד שימרת אלקלעי
תודה לעמותת "רגבים" ול"איגוד ערים שומרון" על שיתוף הפעולה

ת"ד 33044 ירושלים 91033
www.greennow.org.il
טלפון: 02-5022202 פקס: 02-5022844

הקדמה

במלאת שנה לפרויקט "סקר מפגעים אקולוגיים ביהודה ושומרון" שערכה עמותת "ירוק עכשיו", אנו מגישים לפניכם דו"ח ביניים ובו מובאות תלונות שנשלחו על ידי אזרחים ל"ירוק עכשיו" ועובדו לכדי פנייה מסודרת לגורמי האכיפה הרלוונטיים במנהל האזרחי. כל תלונה מוספרה ואנו עורכים מעקב גם בימים אלה, כדי לוודא כי המפגע מטופל ומסולק, וכן כי סביבת המפגע משוקמת וננקטים הליכים פליליים נגד העבריינים.

הדו"ח מבוסס על פניותינו לקמ"ט איכות הסביבה במנהל האזרחי ותשובותיו שנתקבלו. הדו"ח מציין את מצב הטיפול בכל תלונה ומציג תמונות של המפגע.

אזור יהודה ושומרון מהווה חלק בלתי נפרד מהמערך הסביבתי ומהמארג האקולוגי בישראל. גם אם נשרטט את הקו הירוק על המפה או נבנה את גדר ההפרדה ניווכח כי אין אפשרות לנתק את ישראל מאזורי יהודה ושומרון מבחינה סביבתית, וכי ההשפעות ההדדיות מרחיקות לכת ומחייבות התייחסות וטיפול של כל גורמי הסביבה, הן הממונים על אזור יהודה ושומרון והן הממונים על ישראל¹.

דוגמה מובהקת לקשר ההדוק בין ישראל ליהודה ושומרון מבחינת איכות הסביבה היא מערכת מאגרי מי השתייה התת קרקעיים של ישראל. הרוב המוחלט של מי התהום באקוויפר ההר מחלחלים באזור יהודה ושומרון ונובעים בישראל (לדוגמא, מקורות הירקון). ברור, אם כך, שכל מפגע אשר גורם לזיהום ומחלחל למאגר מי התהום ביהודה ושומרון, משפיע ישירות על איכות מי השתייה בישראל.

1. בישראל היום יש הפרדה בין גורמי האכיפה, ובעוד המשרד להגנת הסביבה אחראי על החקיקה והאכיפה בתחומי ישראל, הרי שביהודה ושומרון אחראי על כך המנהל האזרחי באמצעות קמ"ט (קצין מטה) איכות סביבה ויחידת הפיקוח.

איכות הסביבה ביהודה ושומרון – תמונת מצב

הנתונים החלקיים שנאספו מעידים על פער עצום בין ישראל לאזור יהודה ושומרון במספר תחומים:

לגביהן תיק בגין עבירה על צווי התכנון והבנייה. **נתון זה אינו כולל עבירות של כרייה בלתי חוקית, שהיא פעילות עבריינית נפוצה הרבה יותר ויחסית קלה לביצוע.**

וכמו כן הנתון הנ"ל כולל מחצבות ומגרסות בשטח C בלבד, כלומר השטח נמצא בשליטה ישראלית ובאחריות ישראלית מלאה!

ושבו אנו מזכירים כי לנזקים לסביבה אין גבולות. לצערנו אין בידינו נתונים על הנעשה בשטחי A – B, וגם בהם קיימים מפגעים סביבתיים דומים, המסכנים את כלל תושבי ישראל.

במלאת שנה לסקר המפגעים שאנו עורכים בעמותת "ירוק עכשיו", נאספו עשרות תלונות מאזרחים, רובן עדיין מטופלות מול רשויות האכיפה ביהודה ושומרון.

א. כמות המפגעים והיקפם בשטח

כמעט שאי אפשר להשוות בין המפגעים בישראל לבין אלו שביהודה ושומרון מבחינת מספרם, גודלם, היקף פעילותם ומשך הפעילות של כל מפגע.

לדוגמא: מנתוני המשרד להגנת הסביבה אין בישראל ולו מחצבה אחת הפועלת ללא רישיון.

ואילו ביהודה ושומרון מסרה יחידת הפיקוח של המנהל האזרחי כי ברחבי האזור פועלות **18 מחצבות שאינן חוקיות**, וכי 9 מהן בעלות צו הריסה בתוקף מ- 2008.

אך מנתונים שאספנו בשטח ומגורמים אחרים הפועלים ביהודה ושומרון ידוע לנו כי יש באזור זה כ- **100 מחצבות הפועלות ללא היתר** וכבר נפתח

תמל"ן - תומרי בנייה

ב. חקיקה

כך, לדוגמא, נוצר מצב שבו גם אם ייסגרו כל 100 המחצבות הבלתי חוקיות ביהודה ושומרון אין מי שידאג לשיקום הנופי מכיוון שהקרן לשיקום מחצבות אינה פועלת בתחומי יהודה ושומרון. כך גם לגבי מפגעים סביבתיים אחרים. מצב זה לא היה קורה בישראל, שבה יש חוקים המחייבים שיקום נופי.

בישראל קיימת ומתפתחת מערכת חוקים ענפה בנושא ההגנה על הסביבה (חוק "המזהם משלם", חוק האכיפה הסביבתית והקרן לשיקום מחצבות הם מהבולטים שבהם), אולם מסיבות פוליטיות בלבד חוקים אלה אינם "מועתיקים" לאזור יהודה ושומרון.

ג. אכיפה

ושומרון (בשטחי C בלבד, כמובן). היקף הבנייה הבלתי חוקית המשוער בטיפול היחידה הוא כ- 15,000 תיקי בב"ח (בנייה בלתי חוקית), וסדר העדיפות בעבודת הפיקוח והאכיפה נקבע בעיקר על ידי הדרג הפוליטי.

מנתונים אלה אפשר להסיק כי תחום האכיפה הסביבתית ביהודה ושומרון סובל מחוסר בכוח אדם, תקציב מזערי, מדיניות אכיפה רופסת ומיקום נמוך מאוד בסדר העדיפות לביצוע.

בישראל פועלים בשיתוף פעולה מספר גורמי אכיפה בנושא איכות הסביבה והגנה על הסביבה, ולתחום זה מוקצים תקציבים רבים.

לעומת זאת, ביהודה ושומרון המשטרה הירוקה פועלת רק בתחום ההתיישבות היהודית וכנגד שאר עברייני הסביבה עומדת יחידת הפיקוח במנהל האזרחי לבדה!

מדובר ביחידה קטנה בעלת מספר פקחים מצומצם מאוד אשר מטפלת בכל הפרות החוק (של ישראלים ופלסטינאים כאחד) ושל בנייה בלתי חוקית ביהודה

דוגמאות בולטות מסקר המפגעים ביהודה ושומרון

המזבלה בנחלין

הסביבה נמסר בתשובה כי: "יחידת הפיקוח במנהל האזרחי עושה במקום מאמצים אדירים לסגירת האתר. בין היתר הוצאו למקום שני צווי הפסקת עבודה, מפעיל האתר נעצר שלוש פעמים והוחרמו באתר עשרים משאיות. למרות מאמצים אלו, הנושא "תקוע" בפרקליטות הצבאית".

עמותת "ירוק עכשיו" הגישה תלונה לקמ"ט איכות הסביבה במנהל האזרחי על אתר שפיכת פסולת ענק ליד הכפר נחלין שפועל זמן רב ואף משמש למגורים ופרנסה.

המפגע היה ידוע למנהל האזרחי, ובמכתבו של מנהל יחידת הפיקוח הוא מלין על התביעה הצבאית שאינה עושה די בכדי להילחם במפגע. מהמשרד להגנת

המזבלה בנחלין

אתר סילוק פסולת בכפר סילוואד

בפאתי הכפר סילוואד נמצא אתר סילוק פסולת (אס"פ) בלתי חוקי ובו פסולת מכל הסוגים. גם לאחר שמונה חודשים מיום שליחת ההודעה הראשונה ממשיכים להשליך פסולת במקום. ערמת הפסולת הענקית מכסה שטחי חקלאות שלחין וטראסות עתיקות של כרמי זיתים. קמ"ט איכות הסביבה במנהל האזרחי ביקש מיחידת הפיקוח לבצע פעילות אכיפה במקום, אולם בתשובה נוספת שהתקבלה כחודש לאחר מכן נכתב כי "מבדיקה שנערכה אל מול מת"ק רמאללה עולה כי פעולות האכיפה בנושא מושהות בשלב זה עקב שיקולים מבצעיים".

פנייה נוספת לגבי אותו אתר הופנתה לקמ"ט איכות הסביבה מאיגוד ערים שומרון ובה התלוננו על הבערת הפסולת באתר. בתשובה כתב קמ"ט איכות הסביבה כי "הבערת הפסולת בוצעה ביוזמה של מועצת סילוואד במשך יומיים בלבד" וכי מועצת הכפר התחייבה לכיסוי הפסולת. מיותר לציין שמפגע זה חמור מאוד. הרי חל איסור חמור להשליך פסולת במקום שאינו מוסדר, קל וחומר להבעיר את הפסולת, פעולה המזהמת את האוויר. מנתונים שנאספו בשטח הפסולת הובערה במשך ארבעה ימים ולא יומיים כפי שהצהירו במועצת הכפר.

גרוטאות רכב ליד כרמי צור

"ירוק עכשיו" הגישה תלונה לקמ"ט איכות הסביבה על מגרש גרוטאות רכב בסמוך ליישוב כרמי צור.

בתשובה ביקש הקמ"ט ממנהל יחידת הפיקוח במנהל האזרחי לבצע פעילות אכיפה במקום.

אתר פסולת בכרמי צור

מפעל אבן ואתר סילוק פסולת סמוך לקריית ארבע

כי אכן קיים אתר סילוק פסולת פיראטי לפסולת בניין במקום ובכוונתם לבצע פעולות אכיפה בכפוף לסדרי עדיפויות".

ליד קריית ארבע פועל מפעל אבן לא חוקי ומזהם ולצדו אתר סילוק פסולת המשמש את המפעל. בתשובה לתלונה שהוגשה לקמ"ט איכות הסביבה נכתב כי "מבדיקה שבוצעה אל מול מת"ק חברון עולה

אתר גרוטאות ליד קריית ארבע

אתר פסולת ליד קריית ארבע

ביוג בא-רם

בסיוור שערך קמ"ט איכות הסביבה אכן אותרה הפגיעה בצינור הביוב ובוצעה הדברה על מנת למנוע התפתחות בתי גידול ליתושים. כמו כן הנושא טופל מול הקבלן שעבד במקום, התקלה תוקנה והופסקה זרימת הביוב.

קו הביוב מא-רם לכיוון ירושלים, נפגע ככל הנראה בעקבות עבודות לפיתוח תשתית באזור. זמן רב נמשכה במקום זרימת ביוב גולמי שהיוותה סכנה לעוברים במקום.

מפגע במתחם המחנות הצבאיים בבית אל

סבל של שנים, אנא טפל בבעיית הביוב באופן יסודי... גם פנייתנו לקמ"ט איכות הסביבה באוגדה, להדביר במקומות ביוב העומדים בבסיס נענו בשלילה, בטענה שאין לו אישור מהחטמ"ר להכניס את עובד המנהל לבסיס...².

תשובת קמ"ט איכות הסביבה היתה כי פריצת השפכים תוקנה על ידי צוות ההנדסה של עיריית אל-בירה אולם מספר חודשים לאחר מכן חודשה פריצת השפכים וגם תטופל ויודברו המזיקים. ניכר שדרישתם של התושבים כלל לא נענית. הצבת ביובית או שיפוץ יסודי של מערכת הביוב בבסיס הצבאי כלל לא באה בחשבון והמפגע רק הולך ומתעצם, הטיפול שנעשה הוא בבחינת "טלאי על טלאי" - נקודתי ואינו מועיל לאורך זמן.

במתחם המחנות הצבאיים נוצר "אגם" מצחין של ביוב גולמי שמקורו בתשתיות ביוב לקויות במחנות הצבאיים בבית אל. מנהל מחלקת שפ"ע במועצה המקומית בית אל נפגש בעבר עם הגורמים בצבא אולם הפגישה לא הועילה לטיפול סופי במפגע. מנהל מחלק שפ"ע פנה בכתב לגורמי האכיפה בצבא וביקש מהם להתערב ולטפל במפגע: "נכון להיום ישנה זרימת ביוב באופן חופשי ליד בסיס דוכיפת באופן שמזהם את האזור בצורה חמורה ביותר, הן מבחינת ריח, הן ביצירת בתי גידול ליתושים והן בזיהום מי התהום... דבר זה מהווה מטרד ומסכן את חיילי הבסיס השוכנים כמטרים ספורים ממקום זה ואת האזרחים - תושבי בית אל, באפשרות לחלות בנגיף קדחת הנילוס - הידוע, שמגיע מעקיצת יתושים ממקורות מים עומדים. אנו פונים אליך שוב, לאחר

2. ראו נספח א'.

שפכי אל-בירה

נבנה מבנה סגור לאחסון שנאי. בינואר 2009 הוצב שנאי במקום, תחנת השאיבה שבה לפעול והופסקה זרימת השפכים.

בנוסף למפגע החמור מבסיסי צה"ל בבית אל, שפכי העיירה אל-בירה גם הם זורמים ומחלחים לקרקע בגלל תחנת שאיבה מושבתת. בעקבות תלונת "ירוק עכשיו" מספטמבר 2008, השיב קמ"ט איכות הסביבה כי הסיבה להשבתת תחנת השאיבה נעוצה בגניבת השנאים של חברת החשמל. על מנת לפתור זאת

בית בוואי תראמייה

תחנות דלק באזור הכפר חיזמא

בעקבות עתירה לבג"צ. במקום בוצעו 3 פעילויות החרמה ותפיסת טובין. מטופל בשגרה". בינתיים, כפי שנראה בשטח, התחנות עדיין פעילות והדלקים מחלחלים למי התהום באין מפריע...

"ירוק עכשיו" הגישה תלונה על חמש תחנות דלק בלתי חוקיות המצויות בכפר חיזמא. בתגובה ענה המנהל האזרחי כי רק שתי תחנות מתוך החמש מצויות בתחום שיפוטו. האחת, "מטופלת בנוהל בב"ח³. במקום בוצעו החרמות אשר כתוצאה מהן התחנה סגורה וחסומה מזה כ- 8 חודשים". השנייה, גם לה נפתח תיק בב"ח, אך "הריסתה מעוכבת

תחת דלק בחיזמה

3. בנייה בלתי חוקית

תחנות דלק בלתי חוקיות ליד תקוע

המנהל האזרחי". בכל מקרה "עבודות הבנייה הופסקו עקב מסירת צווי הפסקת עבודה".

בתגובה לתלונת "ירוק עכשיו" נמסר כי אמנם אותרו שתי תחנות דלק פיראטיות, אולם "בשלב זה נמצאים בעלי תחנות הדלק בשלבי הסדרה אל מול רשויות

תחנת דלק ליד תקוע

מחצבה 809 בשיתוף עמותת "רגבים"

מחצבה 809 נמצאת במזרח גוש עציון. גודלה העצום של המחצבה הוא 1000 דונם וכולה על אדמות מדינה. כרייה בלתי חוקית ובלתי מבוקרת זו, מסבה נזקים אקולוגיים חמורים. הכרייה פוגעת פגיעה

אנושה בקרקע, בנוף ובמשאבי הטבע וכמו כן היא מהווה הפרעה ומטרד ציבורי חמור בהיותה מזהמת את האוויר באזור באבק חציבה ואת מי התהום בתשטיפים.

מחצבה 809

מחצבה 809 - תבט כללי

בדו"ח ביניים זה ראינו כי מצב הזיהום הסביבתי והנזק האקולוגי בשטחי יהודה ושומרון הוא בלתי נסבל. בשל העדר חקיקה רלוונטית ועדכנית, מחסור בכוח אדם ואכיפה משמעותית יותר בתחום זה, נגרם נזק יומיומי, מתמשך ובעל השלכות חמורות לטווח הקרוב והרחוק הן באזור יהודה ושומרון הן בישראל. תלונות שהוגשו מטופלות, אם בכלל, בקצב איטי למדי, שאינו מסוגל להתחרות בקצב זיהום הסביבה המתגבר והולך ברחבי יהודה ושומרון. כפי שהזכרנו לאורך הדו"ח, זיהום ללא גבולות יחלחל גם לישראל ויעמיד את כולנו בפני בעיה קשה וחמורה פי כמה בעוד שנים ספורות.

המסקנות העולות מן הדו"ח שלפניכם הן:

- יש להחיל את החוקים הסביבתיים הקיימים בישראל על יהודה ושומרון, או ליצור מערכת צווים ותקנות מקבילה במנהל האזרחי.
- יש להקצות משאבים לאכיפה על מנת להוסיף פקחים בעלי הכשרה וסמכות ייעודית בתחום זה.
- יש לפעול להרתעה משמעותית יותר וכן לענישה הראויה כלפי עברייני הסביבה.

"ירוק עכשיו" פועלת בין היתר להשגת מטרות אלה, ואנו תקווה כי בעוד שנה, נוכל לדווח על טיפול בכל המפגעים ועל סביבה שמורה ומקיימת יותר ביהודה ושומרון, וכמובן גם בישראל.

מועצה מקומית בית-אל

בס"ד

כ"ז אב, תשס"ח
27 אוגוסט, 2008

איכות הסביבה שומרון - בית אל

31 08 2008

מס' לסיפול

לכבוד

אלי"מ רענן ברנר - סגן ממדד איגודת אי"ש
תת אלום פושני אלקוז - רמ"ט פיקוד מרכז

תמונה: זרימת ביוג חופשי ברחבי בסיס בית אל

נכון להיום ישנה זרימה גבוה באזור חופשי ליד בסיס דוביפת באופן שמחסם את האזור בצורה חמורה ביותר חוץ מהחניית ביוג, חוץ ביצירת חבלי גידול לתושבים וחץ בזיהום מי תהום.

אנו קיימנו פגישת בנוכחותך לפני מספר חודשים בנושא זה, שבה הובטח לנו סיפול יסודי בבערות חברותה של ביוג הזורם חופשי בבסיסי בית אל

מאז פגישתנו אין הקשר רב של פעמים של פריצות ביוג וזרימה באופן חופשי ברחבי הבסיס, שגם אם טופל, חץ וזרזי שוב לאחר מסי ימים

דבר זה מהווה מטרה ומסכן את חיילי הבסיס השוכנים כמטרים ספורים ממקום זה ואת האזרחים - תושבי ביוג אל, באפשרות לחלות בנגיף קדחת הנילוס- חידוע שמגיע מעקיצת יתושים ממטרות נים שמדיים.

אנו מניחים אליך שוב, לאחר סבל של שנים, אנא טפל בהעניית הביוג באופן יסודי - עיי החלפת השוגיות כווי הביוג הקורסת, או לתלויין בהעמדת רכב בגובות וצוות צמוד לטובת טיפול ושטיפה יוניומית בקווי הביוג

גם מנייתנו לקמיט איכות הסביבה באגודה, לחדביר במקומות ריוג חשמדים בבסיס וענן בשלילה, בתנועה שאין לי אישור מחתטסמיר להכניס את שבדי המנהל לבסיס

התקווה לטיפול יסודי במניית הביוג בבסיסי בית אל

קודם למחשבת - במתח חפליסיום גילוזין ישנו סיפול יותר טוב לביוג מאשר במחנה בית אל..

בס"כ,
עוזר ספור
1/2

מנחל מחלקה שפ"ע
מ"מ מקומית בית-אל

קעתק
תא"ל נועם תיבון - ממדד איגודת
תא"ל יואב מרדכי (כולה) דמ"א
סגני"ל איכות הסביבה - מתן י"ם
איכות הסביבה שומרון
חש"ח רוזנבוים - לוי"ר מועצה מקומית בית אל

קום שלה בית אל...

יוצא לאור על ידי עמותת

"ירוק עכשיו" (ע"ר)

ת"ד 33044 ירושלים 91033

www.greennow.org.il

כסלו תש"ע - נובמבר 2009